

บทที่ 5

สรุปวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมและแนวทางพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา โรงเรียน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาในเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง โดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยยึดแนวคิดของโคเสนและอัสฮอฟฟ์ เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามระบบการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะ แบบเป็นแบบสอบถามสำรวจรายการ เพื่อสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ประเด็นการสัมภาษณ์ ในแนวทางแก้ไขปัญหามาจากประเด็นปัญหาที่พบในขั้นที่ 1 เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน ด้วยความถี่ ที่ได้จากข้อมูลในการบันทึก และถอดความจากเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มประชากร ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง จำนวน 19 คน ในเรื่องปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีดังนี้

- 1.1.1 มีส่วนร่วมในการวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน
- 1.1.2 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีดังนี้

- 1.2.1 ได้แสดงความคิดเห็นริเริ่ม วางแผนร่วมกับทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่
- 1.2.2 ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีดังนี้

- 1.3.1 ได้รับสวัสดิการในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม
- 1.3.2 รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษา

1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีดังนี้

1.4.1 มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษา

1.4.2 มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลปฏิบัติงานของโรงเรียน

2. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสามารถสรุปแนวทางพัฒนาพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา โรงเรียนบ้านกะสัง ได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

2.1.1.1 ให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทให้มากยิ่งขึ้น

2.1.1.2 ร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา

2.1.2 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.2.1 สถานศึกษาควรให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแก่ชุมชน

2.1.2.2 เชิญบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมตัดสินใจ

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา (โรงเรียนบ้านกะสัง) ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีดังนี้

2.2.1 ได้แสดงความคิดริเริ่ม วางแผนร่วมกับทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

2.2.1.1 แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2.1.1.2 กำหนดบทบาทให้ชัดเจน

2.1.2 ได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

2.1.2.1 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

2.1.2.1 ใช้ทรัพยากรบุคคลในด้านสติปัญญา

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระงั่ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระงั่ว เขต 2 ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระงั่ว เขต 2 ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีดังนี้

2.3.1 ได้รับสวัสดิการในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

2.3.1.1 ให้เกียรติ และยอมรับฟังความคิดเห็น นำความคิดที่ชุมชนนำเสนอมาปฏิบัติ

2.3.1.2 จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน ผู้ปกครอง

2.3.2 รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษา

2.3.2.1 สร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นกับชุมชน

2.3.2.2 ให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมชื่นชมในผลงาน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระงั่ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระงั่ว เขต 2 ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระงั่ว เขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีดังนี้

2.4.1 มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษา

2.4.1.1 การประเมินความดีความชอบ

2.4.1.2 ผู้บริหารร่วมสร้างความเข้าใจ สร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้น

2.4.1.3 แต่งตั้งให้ชุมชนเป็นคณะกรรมการร่วมประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร

2.4.2 มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.4.2.1 จัดประชุมเป็นประจำ

2.4.2.2 เชิญผู้ปกครองเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่หลากหลาย

2.4.2.3 รายงานความก้าวหน้าผลงานทางวิชาการให้ชุมชนทราบ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับที่น้อย คือ การมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและการเลือกวิธีการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 โดยมุ่งให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ ให้องค์กรชุมชน มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 12) ร่วมบริหารและจัดการศึกษาโดยเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (มาตรา 39) การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญที่จะสร้างความเชื่อมั่นว่าประชาชนเป็นเจ้าของชุมชน คำนึงการจัดการศึกษาโดยชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั้น

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากชุมชนไม่เข้าใจสภาพปัญหาในโรงเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร ขาดการปรึกษาหารือ ขาดการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ดังนั้นในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หากแก้ปัญหาดังกล่าว จะช่วยให้การมีส่วนร่วมของชุมชนจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษาอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ วงศ์ใหญ่ (2540 อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา, 2543, หน้า 71) ได้สรุปการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ว่าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจสภาพปัญหาของหมู่บ้านร่วมกับโรงเรียนน้อย ทำให้ไม่ทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขโรงเรียน ขาดความร่วมมือกับประชาชนในการให้ข้อมูล และการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ชัดเจน ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย จึงทำให้ไม่มีประสิทธิภาพและไม่เข้าใจในวิธีการดำเนินงานจากปัญหาดังกล่าว ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วม

ของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้คือ ควรให้
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทให้มากยิ่งขึ้นและร่วมมือกันอย่างจริงจังและ
ต่อเนื่อง ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา โดย สถานศึกษาควรให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแก่ชุมชน
นอกจากนี้ควรเชิญบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ กรมสามัญศึกษา (2543, หน้า 71) กล่าวว่าควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดง
ความคิดเห็น โรงเรียนต้องใจกว้างยอมรับชุมชน ปัญหาแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกันต้องแก้ไขให้
ตรงประเด็น ควรสรรหาบุคคลที่มีความสามารถประสานกับชุมชนได้ โดยมีตัวแทนจากท้องถิ่น
เพื่อร่วมรับรู้และบริหารการศึกษา ตลอดจนการวางแผนร่วมกันอย่างรอบคอบ และสอดคล้องกับ
งานวิจัยของบำเหน็จ จินขาวำ (2545, หน้า 98) ได้สรุปไว้ว่า ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมใน
การกำหนดหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและตอบสนองความต้องการของ
ท้องถิ่น การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนย่อจะทำให้
ผู้เรียนมีความรักความผูกพันและรู้สึกหวงแหน ภาคภูมิใจในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความต้องการที่
จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนาท้องถิ่นของตน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ
เฮฟเฟอร์แมน (Hoffman, 1992) ได้วิจัยเรื่องการรับรู้ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและ
สมาชิกในชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมกันตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร
เป็นกุญแจสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในระดับที่น้อย
คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผนร่วมกับทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่
และการได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
วางแผนร่วมกับทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และการได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อ
ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม เนื่องจากชุมชนให้ความร่วมมือจากการปฏิบัติงานมากกว่า
การแสดงความคิดเห็น ชุมชนยังไม่เข้าใจในแนวทางการปฏิบัติการ นอกจากนี้โรงเรียนและชุมชน
ขาดการประสานงานที่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
นอกจากนี้ชุมชนยังขาดวิธีการที่จะนำทรัพยากรมาใช้ จากปัญหาดังกล่าวผู้อำนวยการสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2
ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะสัง และ
ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา

โรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้คือ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กำหนดบทบาทให้ชัดเจนให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และใช้ทรัพยากรบุคคลในด้านสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่ากำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ควรเน้นระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การมีความคิดริเริ่มและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล และการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินการ ทั้งนี้ต้องยึดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปที่จะกำหนดเป็นกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 นอกจากนี้ควรกำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบบทบาท และกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง (กรมสามัญศึกษา, 2543, หน้า 110 - 111)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในระดับที่น้อย คือ ได้รับสวัสดิการในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษา

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการในผลประโยชน์ในระดับที่น้อย คือ ได้รับสวัสดิการในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษา เนื่องจากพบว่าเกิดจากการขาดความเอาใจใส่ และขาดการประสานงานที่ยังไม่สมบูรณ์ ชุมชนมีฐานะครอบครัวยากจน ต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไป ทำให้มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนในชุมชนบางกลุ่มไม่มีค่านิยมรักสถานศึกษาของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิตย์ สุวรรณฉวี (2534, หน้า 105 อ้างถึงใน ฉันทนัท สุรินทร์, 2546, หน้า 76) กล่าวไว้ว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ ต้องใช้เวลาไปประกอบอาชีพเพื่อดูแลเลี้ยงดูครอบครัว จึงทำให้ไม่มีเวลาว่างอย่างเพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่วนผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย มีสาเหตุมาจากผู้แทนชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีภาระในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ (ฉันทนัท สุรินทร์, 2546, หน้า 77) กล่าวว่า กรรมการโรงเรียนมีฐานะยากจนทำให้ไม่สามารถเสียสละเวลาให้กับการทำหน้าที่เป็นกรรมการ

โรงเรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะต้องคำนึงถึงปากท้องของตนเองก่อน และสอดคล้องกับ กรมสามัญศึกษา (2543, หน้า 42) กล่าวว่าชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรในเรื่องการบริจาคที่ดินและเงินงบประมาณ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องเศรษฐกิจสำหรับการร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่น ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะสาขาอาชีพ แต่มีข้อจำกัดอยู่ที่บุคคลในชุมชนที่มีศักยภาพ เป็นวิทยากรท้องถิ่นนั้นนั้นขาดความรู้ในการจัดการเรียนการสอน ในขณะที่มีบุคคลที่มีความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนแต่ขาดประสบการณ์ด้านอาชีพที่จะร่วมเป็นวิทยากรได้ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 1 อ้างถึงใน บำเหน็จ จินขาวำ, 2545, หน้า 95) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาส่วนใหญ่ไม่ได้นำศักยภาพของคนในชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทำให้ชุมชนหรือท้องถิ่นไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชัญญ์ อิศรกุล (2545, หน้า 104) พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะโรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน อาจเป็นผลมาจากโรงเรียนมีเวลาจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งชุมชนอาจมีภาระหน้าที่ส่วนตนมากจนไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน หรืออาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียนไม่ดีพอ ทำให้ประชาชนไม่ทราบ จึงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

จากปัญหาดังกล่าว ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไว้ดังนี้คือ ให้เกียรติและยอมรับฟังความคิดเห็น นำความคิดเห็นที่ชุมชนนำเสนอมาปฏิบัติ จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน ผู้ปกครอง สร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นกับชุมชน และให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมชื่นชมในผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ถวัลย์ มาศจำรัส (2544, หน้า 9-10) กล่าวว่าไว้ว่าให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เชิญมาเป็นวิทยากร ในเรื่องที่มีความถนัดและความชำนาญสูง เชิญมาเป็นกรรมการในงานที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา การจัดงานประเพณี หรือ กิจกรรมอื่น ๆ ที่สนใจร่วมกัน ต้องใช้การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบที่เหมาะสม และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชัญญ์ อิศรกุล (2545, หน้า 105) กล่าวว่า ต้องให้ชุมชนนั้นเข้าใจโรงเรียนให้มากที่สุด โดยบุคลากรของโรงเรียนจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนที่ตั้งอยู่ และสามารถดำเนินการโดยรับสถานภาพของบุคคลและโรงเรียนให้เข้ากับสภาพของชุมชนตั้งอยู่ และการดำเนินงานควรใช้หลาย ๆ วิธีการหลาย ๆ อย่าง ที่ง่ายคล่องตัว มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และโอกาสในการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างหลากหลายและเป็นประจำ โดย

ยึดหลักมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก มุ่งเน้นความร่วมมือมากกว่าการต้องการทรัพยากรพัฒนาโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 20 อ้างถึงใน งามอาจ ไพศาลภูมิ, 2546, หน้า 77) กล่าวว่า การกำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, หน้า 53 อ้างถึงใน งามอาจ ไพศาลภูมิ, 2546, หน้า 78) สรุปว่า การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการระดมทรัพยากรมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการพัฒนาอย่างแท้จริง

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับที่น้อย คือ มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษา และ มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลปฏิบัติงานของโรงเรียน

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการในการประเมินผลในระดับที่น้อย คือ มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษา และ มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลปฏิบัติงานของโรงเรียนเนื่องจากพบว่าชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อย ไม่สามารถที่จะนำบุคลากรในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญมาร่วมงานได้ และเนื่องจากไม่มีการจัดประชุม ขาดการติดต่อประสานงาน ขาดการแสดงความคิดเห็นในการประเมิน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกะสัง และ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกะสัง ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไว้ดังนี้ คือการประเมินความดีความชอบ ผู้บริหารร่วมสร้างความเข้าใจ สร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้น แต่งตั้งให้ชุมชนเป็นคณะกรรมการร่วมประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร จัดประชุมเป็นประจำ เชิญผู้ปกครองเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่หลากหลาย และรายงานความก้าวหน้าผลงานทางวิชาการให้ชุมชนทราบ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมสามัญศึกษา (2543, หน้า 73) กล่าวว่า เห็นว่าเห็นควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

ของครู และ บุคลากรในโรงเรียนให้ชุมชนอาสาสมัครเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบ และสอดคล้องงานวิจัยของ ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544, หน้า 80 อ้างถึงใน ณัฐนนท์ สุรินทร์, 2546, หน้า 76) พบว่าบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งของคณะกรรมการสถานศึกษาเพราะเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา โดยกำกับ ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ แก้ปัญหา และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับทฤษฎีวงจรเดมมิง ตามกระบวนการ 4 ประการ คือ การวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข การมีส่วนร่วมในด้านการกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผน เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อจะได้ทราบผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค เพื่อหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.1 ให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
 - 1.2 ให้ชุมชนร่วมตัดสินใจที่จะใช้แบบเรียน
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
 - 2.1 ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โดยการร่วมลงมือปฏิบัติ
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
 - 3.1 ให้ความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังให้ชุมชนมีความรักในสถานศึกษาของตนเอง
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
 - 4.1 จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นประจำสม่ำเสมอ
 - 4.2 ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลกำกับ ติดตาม การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาถึงรูปแบบการสานสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน